

Tíz verseskötönyv.

Szathmáry István : Költemények. 1918—1933. Singer és Wolfner kiadása. — **Nagy Méda : Asszonyoknak üzenem.** Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. 1934. — **Csanády György : Ének.** 1923—1930. A SzEFHE kiadása. — **Sinka István : Himnuszok Kelet kapujában.** A szeghalmi ref. Péter András reálgimnázium kiadása. — **Radnóti Miklós : Ének a négerrel, aki a városba ment.** — **S. Szőnyi Lajos** 20 linómetszetével. Gyarmati könyvnyomtatóműhely kiadása, 1934. — **Horváth Árpádné : Violaszín alkony.** Nagyvárad. A Szígligeti Társaság kiadása, 1933. — **Tálos Géza : Magamról.** — **Gaal Ferenc : Verseim.** Büdszentmihály, 1933. — **Ruzsinszky László : Ki gondol arra?** — **Vitéz hábai Bay Miklós : Itél az Isten.** Győr, 1933.

Szathmáry István tekintélyes verseskötönyve (300 oldalon) egy egész költői pályának csaknem egész termését foglalja magába. Négy megjelent kötetét megtoldva egy ötödikkel, «Az örök május» címen.

Szathmáry István költői arcképe már eléggé közismert s aki róla ír, aligha mondhat újat. E költemények legfőbb értéke az elpusztíthatatlan becsvágy, a vers imádata, a valóság-tól elfordult lélek zavartalan álmodozása, s fajért, nemzetért való szüntelen lobogása. Ugyan ki dobhat ma követ arra, akinek fölös illuzói vannak, illuziókban annyira szegény korunkban? E hév mindenestre nagyobb a költő ihletettségénél. *Szathmáry* inkább ragyog, mint melegít s hazafias verseiben ritkán tudja az olvasóra is átvinni azt a lelkesültséget, mely őt repíteni látszik. De nem felejtkezett egészen e páthos hullámain s egy füzér kisebb témájú, igazabb hevű költeményt is írt, tájképeket, szerelmes strófákat, a gyermek és ifjúkor emlékein tűnődő, a

közeledő ősz napsütésében sütkérező poéta közvetlen s valóban meleg vallomásait. Itt már, ha a keresettségtől nem szabadul is egészen a költő, egészen finom, lírai anyagot kapunk. Kár, hogy a gyűjtőkötetben ez a hang nem veszi át még jobban a vezető szöveget, néhány tucat egészen nélkülözhető, mert egy-egy markánsabb hazafias költeményt unos-unatlan ismétlő vers rovására, melyek bátran elmaradhattak volna. Így a kötetnek még mindig valami mesterkelt ize van, érezni a keményítőt, mely a sorok, strófák idegrostjait bizonyos kopogó ritmus glédájába merevíti s fáj a túlságosan ragyogó dísz is ezeken a verseken. Egyet azonban nem szabad felednünk: *Szathmáry* a megyei életből sarjadt s ehhez az élethez nehezebben jutott el mindaz, ami a modern költőt korának problémáira eszmélteti. *Szathmáry* kissé tegnapias színt mutat akkor, mikor már a vele egykorúak is a holnapot kutatják. Érezhetni ezt témakörén is, mely sokkal ösztövérebb, mintsem terjedelmes kötetéből hinnők. Ha azt a mértéket alkalmazzuk rá, melyet maga állított fel magának, csak ennyit mondhatunk: irányt kell változtatnia, végig kell kísérnie a líra útját más népeknél is, s amit elődei közül a nagyok mind megtettek: fel kell cserélnie a lírát időnként műfordítással vagy egyéb műfajjal, ha másként nem lehet, hát az önképzés olyan módjaival, melyekhez nagyköltőink meddségük idején annyiszor menekültek. *Szathmáry* lirájának pohara csordultig telt már s az itala nem mindig üde: tőle függ, egy kis önmérséklettől, hogy felfrissítse önmagát s több élmenyt szerezzen olvasóinak is, akik pályáját szeretettel figyelik.

A *Napkelet* olvasói előtt nem ismeretlenek *Nagy Méda* költeményei, s hisszük, nemsokára a többi magyar

folyóirat is felfigyel e tehetséges költőre. Úgy tudom, első kötete ez, melyet a szigorú önkritikával tűzbedobott sok, sok vers áldozati füstje vesz körül. Nagy Méda szinte kiforrott művész már. Ha nem vagyunk is megbékülve egyes verseivel s időnként nyomát veszítjük azon az úton, melyen csöndes, de határtalan önérzete vezet, különös magatartása, verseihez s az élethez, irodalomhoz való viszonya tekintélyt parancsol. Érdekesen keveredik benne az asszonyiségében is megmaradt kislányság naivsága az életben küzdő, irodalommal szívvel-lélekkel csüggő modern asszony, feleség, anya sokféle ágazó, de egyetlen nagy gesztusból fakadó egyéniségével. Verseit az teszi széppé, hogy a régi puritán asszonyiség lelki hamvassága a mai nő nagy felvilágosodottságával egyenlő szerepet kap lírájában. Innét valami jóleső összhang ebben a szabadritmusú lélek hullámozásban. Sehol az ultramodern nőnek kellemetlenkedő hangja, de egyetlen érzélgős szólam sem riaszt el. Nagy Méda végzetesen érzelmi lény, minden benyomásra érzékenyen reagáló. A hitvesi vonzalom tartósságáért való aggodalomnak még kevés olyan lehellet-finom megnyilatkozását olvastam, mint tőle. Egy pillanatra sem a féltékeny szerelmes ő, hanem egy magasabbrendű élettisztaság halkszavú rajongója: ebben a hangulatkörben izzanak legszebben a szavai, a házi tűzhely őszinte melegétől áthevülten. Ez a szűk világ egyetemessé tud tárgulni Nagy Méda széles medrű, tenger nyugalmú strófáiban: emberi bölcseséggé egy nemes művész lélek mindent megszépítő prizmáin keresztül.

Csanády György legújabb kötetének is az őszinteség a legszebb vonása. Sajátos egyéniség, minden ízében székely. Főtémája Erdély; e szó sokszor szerepel versei alatt, de nélküle is érezni lehet, hogy ami a

szülőföldi hangokban zeng, igazi, leplezetlen élmény, az elszakadt s rövid időre vissza-visszakerülő gyermek fiú aggodalma, néha látomásos remegése az ősi fészekért. Csanády György viharlatta s mégis csöndes, bölcsességből megelégedett lélek. Csanády költészetébe a nagyváros élet-sivatagában vergődő természetes ember fájdalomszava vegyül, a harcos férfinak önmagával s az élettel kedveseiért való vívódása, s harci emlékek. Van elég eredeti nyelve s ez érdekesen keveredik a népmesék, a *Vadrózsák* hangjával, melyből, úgy látszik, sokat tanult. A szabad versnek bizonyos székelyes alkalmazását találjuk nála: ez a szabad vers talán legjózanabb lejtésű valamennyi mai költőnké közt. Valami nyers, elemi erő dagasztja ezeket a lassú izzású vallomásokat. Költeményei minden jelző-pompájuk ellenére dísztelenek, mintegy a költő puritán világnézetét hangsúlyozva, s inkább kötetben hatnak igazán. Ha gondosan átolvassa őket az ember, egy nem mindennapi, egyenes, keménykötésű erdélyi poétát ismer meg bennük.

Sinka István verseskönyvét, melyet Péter András fiatal szeghalmi református gimnáziuma adott ki, «a magáraébredt Alföld újabb diadalmas bizonyoságtételének» nevezi előszavában *Fülöp* Károly. Ahogy *Petőfi* szerint Arany «Tenger mélységéből egyszerre bukkant fel», oly tünémenyesen készen-egészen lép elénk *Fülöp* szerint *Sinka* István. Azt írja róla, hogy «hangjának tiszta csengése, himnuszainak áradó szárnyalása maga a tökéletesség». Ez mindenestre túlzás; nem mintha *Sinka* István nem volna tehetség: minden sorát érdeklődéssel olvastuk s azt hisszük, hogy sokra viszi még. Friss nyelv az övé s elég gazdag, igen sokat ki tud fejezni, bár modoros is. Egyetlen ujjongás a kötet, valami olyan fel-

szabadulás-féle öröme, aminőnek kifejezésekor könnyen dadogni kezdünk. Egy csomó szép impressionista-képet kapunk Sinka palettájáról, de nem elég változatosat. E költészet minden frissessége ellenére még eléggé eseménytelen, kevés a tartalma: a szavak pompásan harsonáznak, a költő színekben, hangokban duskál; «himnuszokat ír», a régi és a szabad vers közt hol erre, hol arra ingadozva, mondanivalója azonban kevesebb, mint a hevülete, lelkesedése. Adyhatásokhoz is menekül néha. *Féja* Géza írta a kötet második bevezetését, «a parasztság harmadik irodalmi előhírnökéről». Mért «előhírnök», a fogalmat tökéletesen kifejező «hírnök» helyett? (A szó a *Vorbote* szolgai fordítása.) Örömmel olvassuk *Féja* színes tájékoztatójában, hogy «a feltörekvő parasztságon mulik ma minden». — Bárcsak új erőt vinne be eléggé elsenyvedt kultúránkba! Csak attól félünk, hogy ennek a paraszt-Eldorádónak az irodalomban is sok még a sallangja. Kevesebb páthoszt kérünk, több őszinte érzést. S ha indítunk valakit, ne dicsérjük mindjárt agyba-főbe, hanem elégedjünk meg azzal a szerény kijelentéssel, hogy ime megint egy tehetséggel letünk gazdagabbak. Különben a tehetség elbizza magát s esetleg nem tudja beváltani ígérését.

Radnóti Miklós friss, modern balladája, *Ének a négerről, aki a városba ment*, *S. Szónyi* Lajos ötletes s a szöveghez érzésben is híven simuló linómetszeteivel figyelmet érdemel. A költő fenegyerekeskedései mindinkább művészetté szépülnek-mélyülnek. A kizsákmányolt feketék szomorú története minden lázítás nélkül, elemi erővel hat az olvasóra. A költő rendkívül röviden, pár sorban tragikus fordulatokat tud éreztetni; nyelve eredeti képektől ékes. Újabb megmutatkozása azokban is bizalmat ébreszthet, akik e fiatal

költő vakmerő gesztusaitól nemrég még visszariadtak.

Horváth Árpádné nem tanulta a poétika szabályait, csak annyit, amennyit forrón szeretett költők olvasásából s a természet hangjaiból, színeiből elleshet az ember. Naturalista a szó jobbik értelmében. Versei különböző értékűek, vannak köztük egészen könnyű foszlányok, de olyan, amiben valami élmény ne volna, egy sincs. Nem a versírás akarnokságával találkozunk itten, hanem egy nagyon költői s amellett igazi női lélek önkénytelen megnyilatkozásával. Véletlen az is, hogy e pár ívnyi kötet nyilvánosság elé került, korántsem annak volt szánva, akár a levél, melyet legközelebbi embertársainkhoz írunk. Ez adja a kötetnek a másik meghitt vonást, valami igen kellemes ízt, mely ma-napság a legtöbb verseskönyvből hiányzik. Jólesik e verseskönyvet azért is lapoznunk, mert aki előszót írt hozzá, *P. Gulácsi* Irén, sem többet, sem kevesebbet nem mond róla, mint amennyit megérdemel. «Egy fehérhajú, halk mozdulatú dáma jár itt virágoskertjének szelid csodái közt, vigyázó figyelemmel hajolva egy-egy harmatos titkocska fölé. Ehol a levendula üzenetét, ott a bazsalikom lélekzetvétélét hallgatja. Itt a rezedamerengéséből lesett el valamit, amott a mályva szirmaival együtt fordítja lelkének arcát odafelé, ahonnan minden, ami létező, egyedül nyeri világozottságát...» Valóban «finom muzsika» van a szavában, «egyszerű ritmus», rímek, aminőket a «bölcso ringásából vagy utolsó hantok hullásából hall ki a fül.» Reméljük, hogy e kötet nem egy gazdag életszemlelben eltöltött életnek utolsó fellobbanása, hanem egy még csak kibontakozó, költői pálya első megszólalása.

Tálos Géza még keresi önmagát s reminiscenciáktól visszhangos ver-

seiben Szabolcska hangja békésen megfér az Ady-hatás leplezetlen jeleivel. Vagy miféle eredetűek ezek a híg, nagyhangú sorok?

*Kékszemű, dacos, vad, mokány,
Nótázókedvű, őspogány.
Keménykötésű, víg legény,
Szívében Kálvin, hit, remény.*

«Lelkem porháza», «szent magyar humusz», «az est, a tépett koldus», «csókeső kell az én kicsi babámnak», «pikáns hír ez, kérem» s még néhány ilyen banalitás ötlük szemünkbe a pároldal, egy-két csinosabb verset is magában foglaló füzetecskében.

Hasonló ösztövért füzet, mindössze 8 oldal, mégpedig címlapostól, *Gaál* Ferenc «verseskönyve». Eddig az ő nevét sem olvastuk még sehol s e fél-íves költői anyaggal aligha lesz ismeretebbé. Ő is eljutott a verselésnek átlagos rutinjáig s ennyire ügyes forma már jelentékeny tartalomhoz sem volna méltatlan. Egyelőre csak Petőfi-utánezetokat találunk a «gyűjteményben»: kivált a Felhőkre s Petőfinek pályája elején írt verseire emlékeztetnek.

Ruzsinszky László könnyen hangolódó lélek s még igen fiatal: verseiben ez a tavaszi hangulat kárpótol a kifejezés középszerűségeért. Egyik ciklusát «mélységek énekének» nevezi, de a szavak itt is csak szavak maradnak, nem árulnak el mélyebb élményt. Párorsos versei, melyek heinei szellemességre törekszenek, villanyos feszültség, csattanó nélkül valók. Egy költőnének többek közt ezt írja:

*Tíz év kövénél üdvözöl téged,
aki az utat nemrég kezdte,
akinek épúgy csodaszínekben
halk húrokon zokog a lelke...*

E «csodaszíneket» sehogy sem tudjuk felfedezni még *Ruzsinszky* László jóindulatú kötetében.

Vitéz bábai Bay Miklós nevét szintén most látjuk először, vaskos,

több mint tíz éves kötete is azt mutatja, hogy még kezdő. Itt aztán van virágoskertje a felkiáltó- és kérdőjeleknek. A lelkes, eszményi költő minden versét a pontos dátum, az év, a hónap és nap hármass emlékjelével ékesíti, mintegy megörökítve szinte a pillanatot is, melyben a költemény keletkezett. E költemények állandó hullámozást mutatnak, a költő hol magához, hol embertársaihoz, a világhoz beszél, ha nem is az apostolok nyelvén, de igen lendületes külső gesztusokkal. Mi a versek tartalma s belső értéke, az Előszó is mutatja, melyet «Egy magyar» írt s a párorsos tájékoztató és vallomás magának a költőnek tollából. «Ha ezt a könyvet olvassuk, éget a versek tüze, szinte elfáraszt a sok mondanivaló» — olvassuk «Egy magyar» ajánló soraiban. «Zabolátlan, nyers, faragatlan magyar őserő. Mintha a rég letűnt századokból dobbant volna elénk egy ős magyar... Ennek a könyvnek a lapjairól a próféta hangja szól feléd, aki felráz, aki öntudatra ébreszt...» «A magyar feltámadás szent megnyilatkozásai» — e szöveggel fejezi be 1933 november 30-án kelt bevezető sorait a szerző s amit nyújt, valóban annak látjuk, aminek szánta. Csak annyi a tévedés, hogy a nagy feladatot, mely elé a költő önmagát állította, nem elég hirdetni, meg is kell oldani azt s ezzel vitéz bábai Bay Miklós egyelőre még adósunk marad.

Vajthó László.

Komáromi János munkái. Gyűjteményes kiadás, XVII—XX. kötet. Budapest, 1933. Genius.

Téli, nyugodalmas esték, tavaszi séták és nyári pihenések megannyi emlékei ezek a kötetek. Az *idegen leány*, *Reménytelen szerelem*, *Pataki diákok*, *Mit búsulsz, kenyeres?...*, *Rongyos gárda*, *Hé, kozákok!*, *Zúg a fenyves*. S most mégis érdekes mindet a kezünkbe vennünk és újra lapoz-